

Κηφισιά, Δευτέρα 28 Οκτωβρίου 1940.

«Ξυπνώ με τις καμπάνες, που σημαίνουν την κήρυξη του πολέμου και τον πρώτο συναγερμό.

Ο ωραιότατος καιρός, οι καμπανοκρουσίες, κάποια κίνηση ιδιαίτερη, κάποια έξαψη, που αισθάνομαι αμέσως τριγύρω μου, στο σπίτι, στον δρόμο, στα άλλα σπίτια και στους κήπους, όλα αυτά προσδίδουν από την πρώτη στιγμή στην ημέρα, που αρχίζει μια όψη εορτάσιμη, πανηγυρική. Η πρώτη μου σκέψη είναι: “Το μεσημέρι, το αργότερο, θα έρθουν τα αεροπλάνα να μας βομβαρδίσουν”.

Ξεκινώ για την Αθήνα νωρίτερα από τη συνηθισμένη μου ώρα. Στο δρόμο, ενώ πηγαίνω προς τον Πλάτανο να πάρω το λεωφορείο, με συνοδεύει μια γριά προσφυγίνα, μαγείρισσα σε κάποιο σπίτι, που τρέχει να πάει στον Πειραιά να δει τι γίνονται τα παιδιά της. Είναι πανικόβλητη, μου μιλά για την καταστροφή της Σμύρνης, για τα πτώματα στους δρόμους.

Στο λεωφορείο διαβάζω την εφημερίδα και ξεχνιέμαι. Οι επιβάτες μιλούν για τον πόλεμο με πολλή ψυχραιμία και κάποτε με ευθυμία.

Μετά τους Αμπελόκηπους, μπαίνοντας στην Αθήνα, αντικρίζω την πρώτη πολεμική εικόνα και αισθάνομαι την πρώτη συγκίνηση της ημέρας. Μια στρατιωτική μονάδα φεύγει από τα Παραπήγματα. Οι στρατιώτες είναι άοπλοι. Είναι πολύ νέοι και καλά ντυμένοι. Γελούν, τραγουδούν, κάνουν σαν παιδιά, που ξεκινούν και πορεύονται σε μια ευχάριστη εκδρομή. Μες το λεωφορείο μια γυναίκα ξαφνικά αρχίζει να κλαίει με λυγμούς, μια άλλη κλαίει κρυφά, στρέφει το πρόσωπό της προς τα έξω, για να μην τη δουν.

Φτάνω στο γραφείο και ύστερα βγαίνω στην οδό Βουκουρεστίου. Παντού υπάρχει μια κίνηση ασυνήθιστη, αλλά τίποτε που να μοιάζει με φόβο. Ο κόσμος είναι γενναίος και εύθυμος, πηγαionoέρχεται στους δρόμους, συζητεί με θέρμη, αλλά χωρίς υπερβολική νευρικήνεια.

Ξαναβρίσκω όλη την απάθειά μου, που είχε θαρρείς κλονιστεί για μια στιγμή στο λεωφορείο. Αισθάνομαι ότι ανήκω σ’ ένα σύνολο, που δεν έχασε την αυτοπειθαρχία του. Το αίσθημα αυτό μου γεννά κάποια υπερηφάνεια.

Στη γωνία Βουκουρεστίου και Σταδίου μια αρκετά μεγάλη διαδήλωση νέων έχει επιτεθεί στα γραφεία της ιταλικής αεροπορικής εταιρείας Ala Litoria. Σπάζουν τις πόρτες, μπαίνουν μέσα και τα σπάζουν όλα, γεμίζουν το δρόμο με συντρίμμια και χαρτιά. Το νεανικό πλήθος φωνάζει και γελά. Αισθάνομαι ότι μου μεταδίδει τον ενθουσιασμό του, φωνάζω και εγώ και γελώ.

Σιγά-σιγά η Αθήνα παίρνει το ύφος των μεγάλων εθνικών εορτών, κάτι που θυμίζει λ.χ. τα Εκατόχρονα της Ελληνικής Επανάστασης, αλλά πιο αυθόρμητα, πιο νεανικά. Καιρός θαυμάσιος, καταγάλανος ουρανός. Πλήθη νέων έχουν χυθεί στους κεντρικούς δρόμους με λάβαρα, σημαίες, δάφνες, μουσικές. Ο κόσμος συμμετέχει σ' αυτές τις εκδηλώσεις, χειροκροτεί, ζητωκραυγάζει. Είχα πολλά, πάρα πολλά χρόνια να δω τέτοιο ενθουσιασμό στην Αθήνα. Αισθάνεται κανείς ένα πάθος μες τον αέρα, ένα φανατισμό, μια λεβεντιά. Ξύπνησε το ελληνικό φιλότιμο, είναι κάτι ωραίο. Και μια τέλεια εθνική ενότητα. Είναι η πρώτη φορά στη ζωή μου, που αισθάνομαι τέτοια ομόνοια να βασιλεύει στον τόπο.

Κανείς δεν σκέπτεται αυτή τη στιγμή ότι ο εχθρός είναι δέκα φορές ισχυρότερος, ότι ο θάνατος κρέμεται από πάνω μας μέσα σ' αυτόν τον λαμπρό ουρανό. Αισθάνομαι μια μεγάλη αγάπη για τον ελληνικό λαό, μια αγάπη γεμάτη αλληλεγγύη, στοργή και αντρική εκτίμηση. Είναι ένας όμορφος, λεβέντικος, ευγενικός και έξυπνος λαός, είναι ένας λαός που αξίζει περισσότερο από ορισμένους μεγάλους λαούς του κόσμου και ασφαλώς πολύ περισσότερο απ' αυτούς τους ξιπασμένους, που ξεκίνησαν σήμερα να μας κατακτήσουν.

Μου κάνει εντύπωση πως όλες οι εκδηλώσεις της Αθήνας σήμερα, ακόμα και οι εκδηλώσεις που έχουν ένα τόνο μίσους και βίας, γίνονται με κάποιο ύφος αυθόρμητης ευγένειας, με κάποια αξιοπρέπεια, με κάποιον ορμέφυτο πολιτισμό, που απεχθάνεται τη χυδαιότητα. Στις κρίσιμες ώρες οι Έλληνες βρίσκουν τον πιο αληθινό εαυτό τους, ενώ στις ομαλές περιπτώσεις συμβαίνει τόσο συχνά να τον ξεχνούν!

Επιστρέφω στο γραφείο ύστερα από αρκετή ώρα, αφού συναντώ στην οδό Σταδίου ένα σωρό φίλους, τον Κατσίμπαλη, τον Δημαρά, τον Σεφέρη, τον Ελύτη και άλλους.

Στον δρόμο με βρίσκει συναγερμός. Δεν κάνει αίσθηση σε κανέναν, ο κόσμος περιδιαβάζει σαν να μη συνέβαινε τίποτα, ψάχνει να δει τα αεροπλάνα στον ουρανό. Όταν φτάνω στο γραφείο, αντηχούν τα πρώτα αντιαεροπορικά πυρά, που μοιάζουν πολύ κοντινά. Κατεβαίνει όλη η πολυκατοικία στο καταφύγιο.

Ξαναβγαίνω σε λίγο και συναντώ τον Σαραντίδη και τον Βακαλόπουλο. Ο τελευταίος συγκρίνει την εορτάσιμη όψη της Αθήνας με την όψη που είχε το Παρίσι τη μέρα που η Γαλλία κήρυξε τον πόλεμο και μιλά για την κατήφεια και τη μελαγχολία των Γάλλων. Υστερα συναντώ τον διπλωμάτη Νικολαρείζη, που μόλις έφτασε από το Αργυρόκαστρο, όπου ήταν υποπρόξενος. Μου κάνει λόγο για τη στρατιωτική κατάσταση στην Ηπειρο, για το χαμηλό ηθικό των Ιταλών, για το εξαιρετο ηθικό των δικών μας. Στον δρόμο ξανά συναγερμός, αντιαεροπορικά πυρά κλπ. Πηγαίνω στο σπίτι, προσπαθώ να διαβάσω Σολωμό, ενώ αντηχεί ξανά συναγερμός. Κλείνω το βιβλίο, αλλά μένω στο δωμάτιό μου και δε συλλογίζομαι να βγω έξω και να προφυλαχτώ.

Αργότερα περιδιαβάζω στην Αθήνα, παρακολουθώ την κίνηση των επιστράτων, που πηγαίνουν συνεχώς να καταταγούν. Γελούν, φλυαρούν, χειρονομούν ζωηρά. Ως τις 5μ.μ. περίπου που φεύγω για την Κηφισιά, η Αθήνα διατηρεί την εορτάσιμη όψη της.

Το βράδυ επικράτησε μαυρίλα και ησυχία βαριά. Παράξενη ησυχία. Περίμενα ότι θα είχαν συμβεί περισσότερα γεγονότα. Στην Πάτρα σκότωσαν τα αεροπλάνα αρκετό κόσμο και εξάλλου έχομε και τη νύχτα μπροστά μας».

Πηγή: Γιώργου Θεοτοκά «Τετράδια Ημερολογίου: 1939-1953» (Από το 3^ο τετράδιο, 28 Οκτωβρίου 1940-24 Φεβρουαρίου 1941). Εισαγωγή-επιμέλεια Δημήτρης Τζιόβας, Αθήνα, Εκδόσεις «Βιβλιοπωλείον της Εστίας», 2005

<https://www.kathimerini.gr/culture/562695370/28-oktovrioy-1940-otan-ximerose-to-agnosto/>